נושאים באגרות הראי"ה

הגלות ושהייה בחו"ל

111 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

הרב קוק שהה מחוץ לארץ ישראל שתי תקופות ארוכות. הראשונה: שנות מלחמת העולם הראשונה, תרע"ד-תרע"ט (1914-1919), תחילה בשווייץ (ראו בפרשת בשווייץ בימי מלחמת העולם (תרע"ה-תרע"ו)) ואחר כך בלונדון, שבה כיהן כרב קהילת 'מחזיקי הדת' (ראו בפרשת קהילת "מחזיקי הדת" בלונדון). השנייה: המסע לאמריקה (ראו בפרשת מסע הרבנים לאמריקה (תרפ"ד)) בשנת תרפ"ד (1924), יחד עם הרב משה מרדכי עפשטיין והרב אברהם דובער כהנא שפירא, למען 'הסנטרל ריליף' ומוסדות התורה בארץ ישראל ובאירופה.

באגרות מהגלות הרב קוק מתגעגע לארץ, ובאותה שעה מוצא משמעות בנדודים: "הנדודים הללו ודאי נחוצים ודרושים הם לפזר ניצוצי אורה" (כרך ג', אגרת תשפט). גם באמריקה הרב קוק מגלה, לדבריו, "אור גדול של נשמה יהודית חיה וקיימת" (כרך ד', אגרת ארמט). לצד זה יש באגרות תשובות לשואלים על עלייה לארץ, ועזרה ליהודי הגולה בצרתם.

שאלות של עלייה

יהודים מן הגולה שאלו את הרב קוק אם לעלות. הרב קוק עונה בכנות ובפירוט, בלי להבטיח הבטחות.

כרך ב', אגרת תל: לאברהם שוער, ידיד נעורים, ששאל על עלייה: אי אפשר לדעת מראש אם ימצא פרנסה. הרב קוק מפרט את יוקר המחיה ומחירי הדירות, ומעיר שבגימנסיה החינוך הדתי חסר לגמרי.

"אי אפשר בשום אופן להחליט בלי נסיון"

כרך ב', אגרת תקה: להרב שמעון הכהן, על עלייה עם משפחה: קשה לייעץ, כי הכול תלוי בזמן ובאדם.

"ומאד קשה להשיב על דברים כאלה, התלויים בכמה ענינים צדדיים, שהכל לפי הזמן והאיש"

גלות המלחמה

כרך ב', אגרת תשיד: להרב יעקב משה חרל"פ, מסנט גאלן: מה' יצא להרחיקו מן הארץ, ובשובו יבחין בין אור הארץ לבין חושך ארץ העמים.

"ויתרון האור מתוך החושך, רק במקום האור אפשר לקוות שיגלה ויראה"

כרך ג', אגרת תשמד: לב"ל דייכובסקי, פרנס קהילת 'מחזיקי הדת' בלונדון: הרב קוק מסכים עקרונית לקבל את רבנות הקהילה בזמן שהרב קוק מוכרח להתעכב בחוץ לארץ, ושואל על תנאי התפקיד.

"ב' יטיב נא כבודו לפרש לי באר היטב מה הנה העבודות שעדתם הנכבדה דורשת מהרב"

כרך ג', אגרת תשסו: לבנו, הרצי"ה: עד עתה היו בלונדון "גולים בגולה בתוך גולה", ורק השבוע נכנסו לדירה.

"עד כה היינו גולים בגולה בתוך גול"

כרך ג', אגרת תשפט: להרב זאב וולף רוגוזניצקי: הנדודים נחוצים כדי לפזר ניצוצות של אור, ואווירה של ארץ ישראל מתפשטת בגולה על ידי בני ציון שהתפזרו.

"הנדודים הללו ודאי נחוצים ודרושים הם לפזר ניצוצי אורה מטל החיים המכונס למקומות שונים"

כרך ד', אגרת תתקעח: לאנשי קהילתו בלונדון, אחרי שובו לירושלים: הגעגועים מגלים את האהבה.

"אמנם מתגברת היא אהבת הידידים הנאמנים ברחוק המקום שהגעגועים מוציאים אל הפועל את הזיקים הטמונים של האהבה המסותרת"

המסע לאמריקה

בשנת תרפ"ד (1924) נסע הרב קוק לאמריקה עם הרב משה מרדכי עפשטיין, רב סלבודקה, והרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה, כדי לגייס עזרה קבועה למוסדות התורה. המסע נמשך כשמונה חודשים.

כרך ד', אגרת ארט: להרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה: הנסיעה נדחתה. הבעיה אינה איסוף כספים מקרי, אלא תמיכה קבועה במוסדות.

"כ"א עם העמדת התמיכה התמידית של ועד הדתי פה על מכונו"

כרך ד', אגרת ארכט: לבנו הרצי"ה ולאשתו, מניו יורק: הרב קוק מוקף טרדות, אבל יש בה התעוררות רוחנית גדולה.

"עודני מוקף טרדות והטרדות, מיסורים של כבוד שיש בהם ביטול תו"ת"

כרך ד', אגרת ארל: להוריו, מניו יורק: העבודה קשה, אבל כבוד ארץ ישראל וירושלים ולומדי התורה גדל בזכות בואם.

"קשה היא העבודה פה כעת, אבל נקוה שיהי' הכל לטובה"

כרך ד', אגרת ארמט: ברכת השנה ליהודי ארצות הברית וקנדה: מן השמועות לא יכול היה להעריך את יהדות אמריקה, עד שבא וראה.

"והנה מצאתי אור גדול של נשמה יהודית חיה וקיימת"

כרך ד', אגרת ארס: לאגודת 'צעירי ישראל' בניו יורק, נושאי 'דגל ירושלים': הרב קוק שמח בהם, ומפקיד את ענייני הישיבה בידי הרב אהרן טייטלבוים.

עזרה ליהודי הגולה

כרך ד', אגרת אקלו: קריאה ליושבי הארץ והגולה: יהודי אוקראינה, אחרי הפרעות, גוועים ברעב. גם יושבי ארץ ישראל, בדחקם, חייבים לעזור.

"נציל נא את שרידי החרב, את הנמלטים מסכיני המרצחים, שלא יתמו לגוע מתחלואי רעב"

כרך ד', אגרת ארעב: לד"ר אדולפו בן הראש, יושב ראש קהילת ליסבון: שמחה על האנוסים בפורטוגל שמתעוררים לשוב.

"שמחתי במכתבו היקר בדבר האנוסים המתעוררים לשוב למקור קדשם"

מה מלמדות האגרות

גם לנדודים יש תפקיד. הנדודים "נחוצים ודרושים הם לפזר ניצוצי אורה" (כרך ג', אגרת תשפט).

לראות את הטוב שבגולה. באמריקה מצא הרב קוק "אור גדול של נשמה יהודית חיה וקיימת" (כרך ד', אגרת ארמט).

עצה כנה. על שאלות עלייה הרב קוק עונה שהכול "לפי הזמן והאיש" (כרך ב', אגרת תקה), ואינו מבטיח.

ערבות הדדית. יושבי ארץ ישראל חייבים לעזור לאחיהם בגולה, גם בדחקם (כרך ד', אגרת אקלו).

הרב שלמה אבינר על הנושא

לשאלה כיצד ייתכן שאנו בתקופת גאולה, כשרבים עדיין אינם שומרים תורה ומצוות, מביא הרב אבינר את מאמרו של הרב קוק "נחמת ישראל": לא כל חטא גורם גלות. החטא היסודי שמגלה את האומה הוא זה שהורס את תכונתה האלוקית הכללית, ושורשו בשנאת חינם. ולגלות עצמה יש תכלית: לכלות את הפשע הזה ולהשיב את האומה אל טהרתה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"יחידים בחוץ לארץ, עם בארץ ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: בחוץ לארץ היחיד עומד לבדו ונעלם; בארץ ישראל חיים חיי עם, והעם חוזר לאט לאט בתשובה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"רב בחוץ לארץ או יהודי פשוט בארץ ישראל?" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה: מה עדיף - לכהן ברבנות בחוץ לארץ, או לעלות ולהיות יהודי רגיל בארץ ישראל. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"החיים בחוץ לארץ" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מדוע אמרו חז"ל שהדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, ומה עניינה של טומאת ארץ העמים. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"אין יהדות בלי ארץ ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: רב קהילה באמריקה אמר שאינו מדבר עם קהילתו על ארץ ישראל. לפי הרב קוק זו טעות: אם ארץ ישראל היא רק אמצעי, נופלת כל תקוות האומה בגלות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"'"אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה'"' - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מי שיושב בחוץ לארץ וכל עולמו צפייה לארץ ישראל - כאילו גר בה; ומה על מי שאינו מצפה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"היציאה מן הארץ לחוץ לארץ" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מתי מותר לצאת מארץ ישראל: ללמוד תורה, לישא אשה ולהציל מן הגויים, לפי הגמרא, הרמב"ם והמשנה ברורה - ומה עם יציאה לטיול. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

111 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת רפ הרב יחזקאל (ידיד מימי סמרגון) · י"ח אדר ראשון תר"ע – יפו

נתיני מדינות אחרות אינם חייבים בשירות צבאי, ובן תורה יכול ללמוד בישיבה ולהתפרנס. בהלכה: דיון במגן אברהם על פיקוח גל מעל רודף בשבת, לפי שיטות רש"י, הרמב"ם והתוספות.

כרך א', אגרת רצ הרב יחיאל מיכל טיקוצינסקי · ניסן תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש מהרב טיקוצינסקי לתמוך במטבח הכשר באוניית העולים הרוסית. הרב קוק ובצלאל לפין ייסדו ועד ביפו, והרב קוק מציע להקים ועד דומה בירושלים.

כרך א', אגרת רצב רבני המוסדות בירושלים · כ"ז ניסן תר"ע – יפו

בהשתדלות גדולי רוסיה הוקם באונייה מרוסיה מטבח כשר מהודר וחדר תפילה, ואפילו הפקידים הנכרים מעריכים אותו. הרב קוק קורא למוסדות בירושלים לתמוך בו בתמיכה חודשית, כדי שיתקיים ויתרחב גם לאוניות אחרות.

כרך א', אגרת שכא הגאון ר' זליגמן בר במברגר, אב בית דין וירצבורג · י"ד מנחם אב תר"ע – רחובות

על האתרוגים בשמיטה: יש אתרוגים מפרדסי נכרים, שעליהם כבר מימי הבית יוסף לא נהגו דין שביעית, אבל אינם בטוחים מהרכבה. יש גם מפרדסי ישראל שנמכרו לערבי לפי הוראת הגאונים, והם בטוחים מהרכבה. הרב קוק מן המתירים, לטובת הישוב.

כרך א', אגרת שכב מ' ו' קויפמן, לייפציג · ט"ו מנחם אב תר"ע – רחובות

אתרוגי ארץ ישראל מותרים למצווה גם בחוץ לארץ בשנת השמיטה, לפי ההיתר המקובל. רק אתרוגים מפרדסי ישראל, שעליהם הכשרו, בטוחים מהרכבה.

כרך ב', אגרת תכא הרב לייב אווצ'ינסקי, אב בית דין אלטוביץ · כ"ט ניסן תרע"ב – יפו

בנו של הרב יוכל להתפרנס כפועל בארץ, אולי בתמיכה בהתחלה. רבים מהפועלים הצעירים רחוקים מתורה, אבל יש גם יחידי סגולה. אם יתרחק מההמון, יש יותר תקווה לו בארץ מאשר באמריקה.

כרך ב', אגרת תל אברהם שוער, ידיד נעורים · ד' סיון תרע"ב – יפו

תשובות על עלייה: אי אפשר לדעת מראש אם ימצא פרנסה. יוקר המחיה כבעיר גדולה, והגליל זול יותר. דירה ביהודה עולה כ־150 רובל כסף לשנה. בגימנסיה החינוך הלאומי הגון אבל החינוך הדתי חסר לגמרי. כל יהודי שמהגר צריך לנסות קודם את ארץ ישראל.

כרך ב', אגרת תקה הרב שמעון הכהן, מורה הוראה במיטאווי · ב' אדר ראשון תרע"ג – יפו

על שאלת עלייה לארץ עם משפחה: קשה לייעץ, כי הכול תלוי בזמן ובאדם. יש שעולים בלי כסף ומתפרנסים, ויש שהכסף מתדלדל. הרב קוק אינו יכול להכריע, אבל מוסיף שאלפיים רובל כסף אינם מספיקים לקנות קרקע ולחיות מעבודת פועלים.

כרך ב', אגרת תקכט הרב הראשי ד"ר יוסף הרץ, לונדון · ו' ניסן תרע"ג – יפו

הרב קוק מברך את הרב הרץ על מינויו לרב הראשי של בריטניה. הרב קוק ממליץ על שמואל פרומקין, בן הרב אריה לייב פרומקין, הפועל למען נתיני בריטניה בארץ, שאינם זוכים לחסות רשמית ראויה. הרב קוק מבקש מהרב הרץ להשפיע כדי להשיב להם את מלוא החסות.

כרך ב', אגרת תרלב הוריו · י"ז טבת תרע"ד - יפו

הרב קוק שואל לשלומם, ומזכיר שהעיתונים, ובכללם 'המוריה', הגזימו בעניין שכתב עליו במברק. לאחיו שמואל: על הישיבה בספרד - לא מצא חרם מפורש, וכנראה אין חומרה יותר מבמצרים, שאסורה רק בקביעות.

כרך ב', אגרת תרמב אגודת 'עדת בני ישראל', שיקגו · ראש חודש שבט תרע"ד - יפו

ברכה לאגודת צעירים בשיקגו שקבעה את שמירת השבת כתנאי לחברות בה. הם יהיו מופת, ויראו 'כי עוד ישראל חי'.

כרך ב', אגרת תרע בנו, הרב צבי יהודה (בדרכו לאירופה) · י' אדר תרע"ד - יפו

הרב קוק שמח בגלויות מאלכסנדריה ובמברק מטריאסט, ומבקש פרטים: איך התקבל, איפה הרצי"ה אוכל, לומד ומתפלל. 'חזק ואמץ'. ב-י"ז באדר ימלאו להוריו שבעים שנה. הכתיבה קשה לו דווקא מרוב רגשות. דרישת שלום לרב הלברשטאט.

כרך ב', אגרת תרעח בנו, הרב צבי יהודה · ה' ניסן תרע"ד - יפו

הרב קוק מחכה למכתבו הארוך. קשה לו להחליט על נסיעה לכנסיית הרבנים של 'אגודת ישראל' בברלין, כי היציאה מהארץ כבדה עליו, וחסרה לו 'הסכמה נפשית'. ברכה לפסח וליום הולדתו בליל החג.

כרך ב', אגרת תרפ 'אגודת ישראל' · ז' ניסן תרע"ד - יפו

הרב קוק מקבל את צירופו ל'מועצת גדולי התורה', אף שהרב קוק קטן לדבריו. אם לא יעכבו אותו מניעות, יבוא, אף שקשה לו לעזוב את הארץ, ומבקש לדעת עד כמה נוכחותו נחוצה. הרב קוק שמח על צירוף רבני שאוולי וקובנה.

כרך ב', אגרת תרץ בנו, הרב צבי יהודה · ז' סיון תרע"ד - יפו

על יום טוב שני של גלויות: 'יום חולי בארץ שבגלות מעוטר בקודש. בליל שבועות הרצה הרב קוק על שורשי הרמב"ם ל'ספר המצוות' ועל המחלוקת עם הגאונים: לרמב"ם הנבואה אינה דבר תורה, ויסוד התורה שבעל פה הוא בית הדין הגדול; לגאונים רוח הקודש קובעת הלכה, ו'המקום אשר יבחר ה'' מכריע. הרב קוק עדיין מסופק בנסיעה.

כרך ב', אגרת תרצט בני המשפחה · ז' מנחם אב תרע"ד - ברלין

הרופאים והפרופסורים החליטו שהרב קוק ייסע לקיסינגן ואחר כך לשווייץ; לגבי הרבנית יוחלט השבוע. ההוצאות גדולות מהצפוי. הרב קוק מבקש לכתוב להלברשטאט ולמסור חדשות מהארץ.

כרך ב', אגרת תש הוריו וכל המשפחה · י"ד מנחם אב תרע"ד - קיסינגן

הרבנית ברופאים בברלין, והרב קוק עם צבי יהודה בקיסינגן. מהומת המלחמה שפרצה באירופה שינתה הכול. האסיפה של 'אגודת ישראל' כנראה תידחה, וקשה לראות את צער הרבים, במיוחד של נתיני רוסיה. הרב קוק אינו יודע מתי הדרך תהיה בטוחה לחזור.

כרך ב', אגרת תשב ד"ר שמואל הלוי (בן בעל 'דורות הראשונים') · י"ט אלול תרע"ד

הרב קוק שמח שאמו של ד"ר הלוי תיסע איתם לארץ. הרב קוק שואל אם אפשר לנסוע דרך גנואה, מתי האוניות יוצאות ואם יש מניעה לנתיני רוסיה ואנגליה. הרב קוק גם שואל על גודל המצבה לבעל 'דורות הראשונים', כדי לנסח את הכתובת.

כרך ב', אגרת תשד בנו, הרב צבי יהודה · כ"ב מרחשוון תרע"ה – סנט גאלן

בעקבות כניסת טורקיה למלחמה הם נאלצים להישאר. בסנט גאלן יש להם דירה הגונה. מהארץ הגיעה רק גלויה אחת. הרב קוק עוסק בעזרה לארץ, ואולי ייסע לבזל לאסיפה למען הארץ. הרב קוק מקווה להועיל להעלאה רוחנית במקום, ורואה במלחמה 'הרת עולמים' שטובות כמוסות בה.

כרך ב', אגרת תשה בנו, הרב צבי יהודה · כ"ח מרחשוון תרע"ה – בזל

הרב קוק בבזל לאסיפה על ענייני הארץ. יש עיכוב בגלל נתינותם הרוסית, והרב קוק יבדוק עם הציר הטורקי אפשרות לקבל רשות על סמך מגוריהם בארץ.

כרך ב', אגרת תשו ד"ר משה זיידל · כ"ט מרחשוון תרע"ה

הרב קוק פגש בבזל את ד"ר כהן ואת בנו מרדכי, ידידו של זיידל. הרב קוק מעוכב בשווייץ מאז האסיפה שבוטלה, ועכשיו בגלל המלחמה בין טורקיה לרוסיה.

כרך ב', אגרת תשיד הרב יעקב משה חרל"פ · י"ט שבט תרע"ה – סנט גאלן

מה' יצא להרחיקו מהארץ. כשישוב, יבחין בין אור הארץ לבין 'חושך ארץ העמים'. במלחמה גנוזים 'החסדים הגנוזים' בתוך הגלים הזועפים. 'עת הזמיר' – זמיר עריצים. העולם מתמרק, וסדרי חיים חדשים ייבנו 'על משואות הישן', ו'אור ישראל' יפרוץ. הרב קוק דואג לת"ח בירושלים, וקורא להם לחזק זה את זה באהבה ובשלום.

כרך ב', אגרת תשיט ד"ר משה זיידל · כ"ז שבט תרע"ה – סנט גאלן

יש להתחמש בגבורת רוח מול המשברים, ו'חלק יעקב' הוא להכיר את הפלאות שמסתתרים בחושך. מהאפלה תצא אורה גדולה, ונחלת ה' תחיה. חובה להציל נפשות בארץ, וגם עשייה קטנה היא 'פיקוח נפש'. הרב קוק, רעייתו וצבי יהודה סבלו בגרמניה משנאת הרוסים. בנותיו ביפו. ד"ר לוין אינו כותב, ואולי נעשה נתין עות'מאני.

כרך ב', אגרת תשכז אברהם דובער ברנשטיין · ט"ז אדר תרע"ה

הרב קוק שמח שהרופא התיר לו לעזוב את רומא. טוב שידבר עם הרב מרגליות, אף שבלונדון כבר עוסקים בזה. מי ייתן ויזדמן מקום לעבוד לטובת העם.

כרך ב', אגרת תשכח הרב זאב רוגוזניצקי · י"א ניסן תרע"ה – סנט גאלן

עדיף להישאר במצרים ולא להתרחק מהארץ. הרב קוק מוכן לכתוב לטובתו, ומבקש פרטים על משפחתו שראה.

כרך ב', אגרת תשלד הלל פרלמן · כ"ו אייר תרע"ה – סנט גאלן

הרב קוק שמח במכתבו ומצטער שגם הוא התרחק מהארץ. מצורף מכתב המלצה לר' מאיר בר־אילן, וכדאי לפנות גם לד"ר זיידל. הרב קוק מבקש פרטים על בנותיו שנשארו ביפו, מרים ואסתר יעל הקטנה, 'ילדה חכמה וטובת שכל'.

כרך ב', אגרת תשלה ד"ר משה זיידל · י"א תמוז תרע"ה – סנט גאלן

הם שקלו לעבור לנוישאטל, אצל ד"ר אשר, אך נשארו. את הוצאותיהם הם לוקחים בהלוואה מר' אברהם קמחי, וקשה לו לסבול זאת. הרב קוק מצטער שאינו יכול לפעול למען העם מהגולה, והשיעורים עם צבי יהודה מקלים עליו. אין להתייאש: 'מן השמות הגדולות... קרן ישועה עתידה לצמוח', ייבנה רוח חדש, ושום זיק טוב לא יאבד. 'אנשי מפעל ואנשי רעיון יוועדו עוד יחד על הרי ישראל'.

כרך ג', אגרת תשמד ב"ל דייכובסקי, פרנס 'מחזיקי הדת' בלונדון · כ"ו מרחשוון תרע"ו – סנט גאלן

הרב קוק מסכים עקרונית לקבל את רבנות הקהילה בזמן עיכובו בחוץ לארץ, ושואל: האם יש הסכמה מלאה בלי מחלוקת; מה תפקידי הרב; מה יחסו של הרב הרץ; ומה מעמדו של ד"ר יונג.

כרך ג', אגרת תשמח ד"ר משה זיידל · י"ד כסלו תרע"ו – סנט גאלן

הם עומדים לנסוע ללונדון. בפילוסופיה המודרנית בולט 'יבוש לשד הקודש', ובחוגי הקודש – 'דלדול כוח' מחוסר השפעת החול. חכמינו ידעו לאחד קודש וחול. בישראל, ההתבדלות מביאה 'אי נורמליות רוחנית'. 'אנו קרואים לאחד את העולם', וקודם לכן לגלות את 'האחדות הרוחנית'.

כרך ג', אגרת תשנ ארי' לייב דייכובסקי וועד 'מחזיקי הדת', לונדון · כ"ד כסלו תרע"ו – סנט גאלן

אי אפשר לקבוע את מועד הנסיעה: חסרים מסמכים מהקונסולים, והרב קוק עסוק בהצלת בית החולים. אחרי ההבטחה הגיעו מברק ומכתב מהרב מרדכי צבי שוורץ, הטוען שרבנות הקהילה בידו שלוש שנים. הרב קוק מבקש לפייס אותו, כדי שלא תהיה 'צעקת לגימה' ולא יגרעו מחזקתו. הרב קוק מבקש כתב רבנות חתום, ואישור רשמי באנגלית לצורך הדרך.

כרך ג', אגרת תשנא הרב מאיר צבי יונג, לונדון · ו' חנוכה תרע"ו – סנט גאלן

תודה על ברכתו. הרב קוק מבקש לברר בעניין מחאת הרב שוורץ: האם יש חשש הסגת גבול, והאם יש מחלוקת. עוד: הגיע מברק על מצב 'שערי תורה' ביפו, והרב קוק מבקש לעזור, וגם מהרב שיינפלד ומ'אגודת מגיני ארץ'.

כרך ג', אגרת תשנו בנימין אריה לייב דייכובסקי · י' שבט תרע"ו – סנט גאלן

בקשה למסור מכתב לרב שוורץ. הם עסוקים בהכנת התעודות לנסיעה.

כרך ג', אגרת תשנח ד"ר מרדכי כהן (בזל) · י"ב שבט תרע"ו – סנט גאלן

הרב קוק אינו נכנס לעניין של 'סמכויות'; הרבנות היא לפי התורה, והצדק מכריע ולא התארים. הרב קוק לא יפריע לשלום בלונדון. הרב קוק מכיר את פרופ' מיטוואך ואת פאול נתן, שביקרו בביתו ביפו.

כרך ג', אגרת תשסא בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג שבט תרע"ו – לונדון

הם הגיעו ללונדון. המברקים לא התקבלו, והרב קוק שמח שנפטר מ'קבלת פנים מטרידה'. הדירה עוד לא התפנתה, והם אצל מר חייקין. בערב באו זקנים ובני תורה. לקהילה יש 'טיפוס של קהילה עתיקה בליטא'.

כרך ג', אגרת תשסג בנו, הרב צבי יהודה · כ"ט שבט תרע"ו – לונדון

המצב בלונדון כפי שתיארו, ואף טוב יותר. הדירה עוד לא פנויה. הרב קוק מקבל מבקרים רבים, והרב הרץ שלח מכתב ברכה. הרב קוק מבקש מהרצי"ה שישגיח על בריאותו כמו שהרצי"ה נושא בעול התורה.

כרך ג', אגרת תשסד בנו, הרב צבי יהודה · י"ז אדר שני תרע"ו – לונדון

פורים עבר בשלום. הדירה עוד לא פנויה, ודירה זמנית בצפון העיר רחוקה ממרכז עבודתו. 'הסבל הגדול של החברתיות הכרכית' מונע ממנו 'התנערות פנימית', וקשה לו למצוא את 'גרעיני האמת' בתוך 'השבלונה השוטפת'. הרב קוק צריך להתחיל מחדש בין מבקר למבקר 'להפנות רוחי למזרח'.

כרך ג', אגרת תשסו בנו, הרב צבי יהודה · ו' ניסן תרע"ו – לונדון

הם היו 'גולים בגולה בתוך גולה', ורק השבוע נכנסו לדירה. הרב קוק מבקש לדעת על הדרשה של הרצי"ה בבזל ועל לימודיו, ושואל אם הרצי"ה מעיין ברשימות. ברכה לפסח וליום הולדתו.

כרך ג', אגרת תשסח בנו, הרב צבי יהודה · כ"ד ניסן תרע"ו – לונדון

בפסח היו מבקרים רבים. באחרון של פסח דרש הרב קוק בחברת הצעירים 'סיני' על 'השבת לב אבות על בנים': היסוד החברתי גובר אצל הצעירים, והיסוד האצילי (מחשבת הקודש) אצל האבות. כשהם נפרדים, האצילי נעשה לקוי והחברתי 'מתהפך לזוועה'. גילוי אליהו בנוי על חיבור שני היסודות. הרב קוק מבקש מהרצי"ה לכתוב למשפחה.

כרך ג', אגרת תשע בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז אייר תרע"ו – לונדון

תוכנית עבודה: שני שיעורים בשבוע בישיבה – גמרא, פירוש רש"י ותוספות, והכוזרי. עומדת על הפרק התאגדות שומרי שבת (שד"ר יונג החל), והרב קוק כבר דרש בעניין. יצאה חוברת על היהודים והמלחמה בהסכמת הלורד רוטשילד, שמסיימת בשיבת העם לארצו – 'יאות הזמן'.

כרך ג', אגרת תשעה בנו, הרב צבי יהודה · י"ג תמוז תרע"ו – לונדון

בביתו התקיימה כעין אסיפת רבנים, גם מלידס ומבירמינגהם. הרב קוק מבקש לדעת באיזו מסכת הרצי"ה עוסק.

כרך ג', אגרת תשפה שר בממשלת בריטניה (בשם אגודת הרבנים מגולי רוסיה) · תרע"ו – לונדון

פנייה נגד הכוונה לכפות על פליטים יהודים מרוסיה, שלא התאזרחו, לחזור לרוסיה או להתגייס. הם עדיין זרים, וכל משענתם היא המשפחה והמסורת. אם יילקחו הצעירים, חיי המשפחות יהיו 'אפלים'. שילוחם לארץ שמענה אותם יהיה 'מר ממוות'. הם מקווים שהצדק הבריטי ימנע זאת, ושבריטניה תהיה 'צירת המרומים' להשיב לישראל את חירותו וארצו.

כרך ג', אגרת תשפט הרב זאב וולף רוגוזניצקי · ו' מרחשוון תרע"ז – לונדון

התנצלות על העיכוב. הנדודים נחוצים כדי 'לפזר ניצוצי אורה', ו'אוירא דארץ ישראל' מתפשט בגולה דרך בני ציון שהתפזרו. על הר"ן בראש פסחים: ביטול חמץ הוא מטעם הפקר, כפי שמוכיח ממשל 'סופי תאנים', ולכן הר"ן חידש שחמץ, שאינו ברשותו, דומה לדברים שאינם חשובים. אין צורך בכתב סמיכה – 'תורתו מכרזת עליו'.

כרך ג', אגרת תשצ בנו, הרב צבי יהודה · ז' מרחשוון תרע"ז – לונדון

הרב קוק נאם באסיפה ציונית בבית כנסת גדול, על 'העלאת המחשבה הלאומית והשבתה למקור מחצבתה'. נחום סוקולוב, שנאם אחריו, אמר שדבריו הם 'כטל של תחייה' ויהיו 'הפרוגרמה היסודית'.

כרך ג', אגרת תשצא בנו, הרב צבי יהודה · כ"א מרחשוון תרע"ז – לונדון

הרב קוק טרוד בעניינים רוחניים שמפזרים את הדעת. קשה לו לייעץ לר' ד' כהן לבוא ללונדון: יש חשש מנושים, והמחיה יקרה. הרב קוק מזכיר את דברי הרמב"ם לר' יוסף בן עקנין על טרדותיו – כבר אין לו את 'החופש של טיול עיוני' שהיה לו בסנט גאלן.

כרך ג', אגרת תשצח הרב משה יצחק סגל, ראש ישיבה במנצ'סטר · אור לי' בטבת תרע"ז – לונדון

הרב קוק שמח שהתחיל ללמוד מוסר עם התלמידים, וזה הכרחי במדינה זו. יסוד גדול: הצלחת התורה תלויה ביראת ה'. ככל שהיראה גוברת, דברי תורה נעשים יקרים יותר, החשק מעורר את כוחות הנפש, הזיכרון מתחזק והחריפות גדלה. לכן העצה הטובה להצלחה בלימוד היא להרחיב את לימוד היראה ותורת המידות, וכך התלמידים יאהבו זה את זה ואת רבם.

כרך ג', אגרת תת רעייתו (ביידיש) · אור ליום ב' (טבת) תרע"ז - לידס

הם הגיעו ללידס לשמחה (חנוכת ישיבה), 'שמחה יהודית נאה'. מחר ידרוש בבית המדרש הגדול, למען 'הכנסייה הישראלית'. במסיבה גם הרב קוק נשא כמה מילים. הם יחזרו ביום ג'.

כרך ג', אגרת תתא בנו, הרב צבי יהודה · ח"י טבת תרע"ז - לונדון

בלידס, בחנוכת הישיבה, 'אור היהדות הולך ועולה'. טרדות: 'הכנסייה הישראלית', הדפסת ש"ס בבלי וירושלמי, ועד לתקנת עגונות, דרשות, שתי סנדקאות ועיכוב 'ריש מילין'. הרב קוק מבקש מהרצי"ה לכתוב באותיות גדולות ובסדר אלפביתי.

כרך ג', אגרת תתג בנו, הרב צבי יהודה · ערב שבת שירה תרע"ז - לונדון

הרב קוק מדפיס קול קורא על תקנת עגונות בשם ועד רבני 'הכנסייה הישראלית', ומבקש לשתף את 'מגיני ארץ'. מתוכנן עיתון חודשי, כנראה ביידיש, 'שפת ההמון'. רבנים מפקחים על הדפסת הש"ס. מאמריקה הוצע לאגד את בני הארץ בגולה.

כרך ג', אגרת תתיא הרב ברוך פרידנברג · כ"א אדר תרע"ז - לונדון

הרב קוק עורר את מנהיגי לונדון לעזור לגולי הארץ במצרים. 'קיים אברהם את כל התורה ואפילו עירובי תבשילין': עירוב תבשילין נועד להבדיל בין קדושת שבת לקדושת יום טוב - כשם שמבדילים בין קודש לחול, כך גם 'בין קודש לקודש', ואברהם הבחין גם בכך. מחלוקת הרמב"ם והגאונים על מצוות האבות: לרמב"ם הכול חל מסיני, ולכן מצוות שלפני הדיבור הן 'כדבר שהותר מכללו' (כירושלמי), ולגאונים הן נמשכות (כבבלי). מצורף 'ריש מילין'.

כרך ג', אגרת תתטז בנו, הרב צבי יהודה · ג' ניסן תרע"ז - לונדון

הרב קוק דרש בתלמוד תורה ביידיש, ולבקשת ראש המורים גם בעברית - 'פעם ראשונה בגלות', וזה היה 'משיב נפש'. החדשות ממהפכת רוסיה הן 'ניצוץ אור' מתוך 'ההריסה העולמית', ומקווים שהחירות החיצונית תהיה הכנה לחירות פנימית.

כרך ג', אגרת תתכא הזמנה לאסיפת רבנים · (אייר תרע"ז) - לונדון

הוסכם לכנס אסיפת רבנים בלונדון ב-י"א באייר, לטכס עצה על עניינים חשובים. ההוצאות יוחזרו.

כרך ג', אגרת תתכט ד"ר זאב יעבץ · ערב שבועות תרע"ז - לונדון

שמירת הבריאות קשה לו לא רק מטרדות חיצוניות, אלא מ'טיסת הרוח מתלמוד אל תלמוד'. הרב קוק כמה למפעל ספרותי, אבל רוב הרשימות ביפו ומקצתן אצל בנו הרצי"ה. 'האורה הנעימה... אשר הייתה מאזרת אותי שם בארץ חמדה... נעלמה ממני פה בארעא דמחשכא'. הרב קוק מתיר לסדר את יחסיו עם 'מחזיקי הדת'.

כרך ג', אגרת תתמג בנו, הרב צבי יהודה · ח' תשרי תרע"ח - לונדון

דרשה: התשובה במעשה כללית לכל העולם, אבל הוויתור (כוח הקול) מיוחד לישראל - 'קול יעקב'. עיקר התשובה מחשבתית, וירדנו לוויתור הדיבורי בגלל הזיקה להשפעה על העמים (הגרות). שעיר המשתלח סובל את החטאים שנוצרים מן הזיקה לעמים. על האתרוג: כשאפשר, נוטל שני אתרוגים משתי מדינות, ובאחד מברך. יום טוב שני של גלויות - לא משנים, כי בדעתם לחזור.

כרך ג', אגרת תתקג הרב זאב יעבץ · ראש חודש אלול תרע"ח

לפי הצעת הרב יעבץ כתב הרב קוק לרב הראשי (הרב הרץ) על מצב היהודים ברוסיה, 'צאן קודש... הנתון לטרף' בממלכה ההרוסה. עדיין לא הגיעה תשובה, וזה סימן שאין לו בשורות. הרב קוק מקצר מפני טרדות.

כרך ג', אגרת תתקד הרב זאב יעבץ · ה' אלול תרע"ח – הרוגייט

הרב קוק מודיע שהגיעה אליו ידיעה מהרב הראשי שהרב הרץ נותן את לבו לפנייתם בעניין מצב היהודים ברוסיה, ואולי תצמח מכך ישועה. הזכות היא של הרב יעבץ שעורר את העניין.

כרך ג', אגרת תתקיט הרב אהרן ראובן צירני, ברמינגהם · ד' מרחשון תרע"ט

הרב קוק מחזק את ידי הרב צירני שפעל להרחיק את הנישאים לנוכריות. ראיה ממעשה נחמיה, שהבריח את נכד אלישיב הכהן הגדול שהיה חתן לסנבלט, ומדברי הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק יב) שהנישא לנוכרית כאילו התחתן בעבודה זרה.

כרך ג', אגרת תתקלה בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז שבט תרע"ט – לונדון

בעניין ירושלים יש 'עקולי ופשורי' מחוסר ריכוז הדעות, אבל מבטיחים שיתיישר. הקול הקורא האחרון יצא 'בעידן ריתחא', כי בפומבי ביזו את הקהל הכשר, והיה צורך 'להטיל קצת מרה'. הרב קוק בירך את הנשיא וילסון במברק בשם ההסתדרות, וביקש ממנו להגן על זכויות ישראל בארץ ונגד שופכי דם היהודים; התשובה הייתה מכובדת.

כרך ג', אגרת תתקמט הרב זאב יעבץ · ט"ז אדר שני תרע"ט

הרב קוק מודה על מכתב הפורים ו'מילי דבדיחותא'. השמועות הנוראות מרוסיה, שהגיעו ביום הפורים, נטלו את זיו השמחה. הרב קוק מקווה שהן כוזבות או מוגזמות. מזל טוב על הולדת נין (בן רבעים).

כרך ג', אגרת תתקסא מרדכי מאהל (חותן), בשם ועד המחאה נגד הפרעות · כ"ז סיון תרע"ט

הרב קוק אינו יכול להשתתף בגלל מצב בריאותו, אבל שולח ברכה לוועד על עוררו את 'עברת הקודש' של יהודי בריטניה נגד הרוצחים. 'ישמע קול שועת דמי אחינו הנקיים', ותפילה לנקמת דם עבדיו.

כרך ג', אגרת תתקסד הרב שמואל סלאנים · כ"ג תמוז תרע"ט

הרב קוק ביקש מר' מ' חייקין, הנוסע לארץ, לטפל במצבו. ברשיונות מטפלים הציונים, 'ובענייני חול אין לנו להתרחק מהם'. ניחומים על צערו.

כרך ג', אגרת תתקסח ד"ר משה זיידל · תשעה באב תרע"ט – לונדון

הגיע מברק על הרשיון לאמריקה, אבל החודש אין אנייה, ובארץ דוחקים להקדים, ולכן נדחתה הנסיעה לאמריקה. ההסתדרות 'ירושלים' צריכה מקום גם ביהדות אמריקה, ולא כסניף של 'אגודת ישראל': מטרתה שכלול תנועת התחייה בגילוי אור הקודש בתוכה, ברוח של שלום, ובסיוע לכל כוח שאינו עוסק בהרס. הרב קוק מבקש להמשיך בעבודה לישיבה בירושלים. דברים גם לד"ר רבל.

כרך ד', אגרת תתקעח ר' שמעון ור' יעקב (מקהילתו בלונדון) · ה' תשרי תר"פ

הגעגועים מגלים את האהבה. הרב קוק מבקש שיכתבו על הקהילה (מחזיקי הדת) ועל ההסתדרות. הרב קוק קבע את דירתו בירושלים, ומקווה להרבות שלום בין הסיעות, 'שסוף כל סוף כל אחד מכוין בעומק לבבו לטובה'.

כרך ד', אגרת תתקפא הרב ח' דייכעס, לידס · ה' מרחשון תר"פ

הרב קוק מסביר את עבודת 'הסתדרות ירושלים' שהחל בגולה: התעוררות תנועה כללית ממקור הקודש בתוך התחייה הלאומית, שהולכת עכשיו רק בדרך חול. העבודה מתפתחת עכשיו בירושלים, והרב קוק מבקש שהרב ורבני אנגליה יבואו לעזרה.

כרך ד', אגרת תתקפו ועד הרבנים בלונדון (הרב י"צ יונג, הרב ד"ר א' שאנפעלד) · כ"ג מרחשון (תר"פ)

מאז ששב לירושלים תכפו עליו טרדות של ידידות, של עבודה, 'וגם טרדות צערי'. הרב קוק מבקש להמשיך את הקשר. בארץ מתברר שרק הסתדרות מיוחדת, הכוללת את כל בית ישראל, תבטיח שענייני הקודש יהיו 'ברשותם של שלומי אמונים גדולי התורה', בלי שלטון של שיטות אחרות. הרב קוק מבקש להרבות חברים ואגודות, לחזק את הוועדים ולהיות בקשר קבוע, וגם לשמוע על מצב היהדות בקהילת 'מחזיקי הדת'.

כרך ד', אגרת תתקפח ר' בנימין ליב דייכאווסקי, פרנס 'מחזיקי הדת', לונדון · ו' כסלו תר"פ - ירושלים

תודה על דברי ניחומים. 'בעצם ימי שמחת לבבנו', כשזכו לשוב ונפגשו בחיבה מכל הכיתות, 'נהפכה שמחתנו לתוגה בפתע פתאום'. הרב קוק מבקש ברכה לקהילה, ולעורר את פעילות 'הסתדרות ירושלים'.

כרך ד', אגרת תתקצה הרב צ"ה פערבער, רב 'ישורון' בלונדון וראש ועד 'הסתדרות ירושלים' שם · ט"ו כסלו תר"פ

בגלל טרדות ו'הצער הפרטי' נתעכב סידור ההסתדרות. הרב קוק מודה לרב פערבער ומזכיר שנבחר לעמוד בראש הוועד. בארץ מתברר שרק הסתדרות כוללת, המיוחדת לתחיית הקודש, תבסס את התורה, תביא 'ערובת ביטחון' למעמד המדיני ושלום בין המפלגות. הרב קוק מבקש להמשיך בקביעות, עם המזכיר, ולעורר את כל שכבות הקהל בלונדון ובערי המדינה.

כרך ד', אגרת תתקצו הרב י"צ שוואַרץ, מזכיר ועד 'הסתדרות ירושלים' בלונדון · י"ט כסלו תר"פ

התשובה התעכבה בגלל טרדות ו'הצער הפרטי'. הרב קוק מצטער על העיכוב בעבודת ההסתדרות בלונדון, שנגרם מעבודת ההצלה ליהודי פולין ומתעמולת הסתדרויות אחרות, שבגלל אי בירור נראות כסותרות ל'ירושלים'. כל מקצועות העבודה יתחזקו דווקא על ידי תנועה פנימית מקפת, ועניני הקודש בארץ יעמדו ברשות עצמם, בלי שעבוד לשיטות אחרות, וישפיעו בשלום על עבודות החול. 'חזק ואמץ' למרות המעצורים.

כרך ד', אגרת תתקצח הרב יחזקאל הכהן עפשטיין · כ"א כסלו תר"פ - ירושלים

תודה על ניחומים על 'אסוננו הנורא', ומזל טוב על הצלחתו בבחינה. הרב קוק עומד על הצעתו שהרב עפשטיין יבוא לארץ ויקבע בה את עבודתו הרוחנית. המכשולים רבים, והבאים חדשים שחשבו ש'הכול סוגי שושנים' מתאכזבים, אבל 'כדאי לשאת ולסבול'. ת"ח בעלי כשרון נדרשים, אבל עליו לדאוג שבתחילה לא ייאלץ לקבל משרה מזדמנת.

כרך ד', אגרת אז הרב שאול הכהן, שוחט 'מחזיקי הדת' בלונדון · כ"ג טבת תר"פ - ירושלים

תודה על ניחומים. השוחט מרגיש שאינו יכול לשחוט כבשים בכשרות בלי לגזוז את הצמר ממקום השחיטה; הרב קוק בטוח ששום רב לא יכריחו לנהוג נגד הכרתו, ושיניחו לו להחזיק במנהגו.

כרך ד', אגרת אנח בנו, הרב צבי יהודה · כ"ט אלול תר"פ

ברכת השנה. הם שמחו במברק מטריאסט. הרב פינס כתב שמצבו בשווייץ הרוס, ושואל אם לעלות ואם ימצא משרה; קשה להבטיח, אף שאיש כשרוני ימצא מקום. הרצי"ה יתבקש להיפגש עמו.

כרך ד', אגרת אקיט ר' בנימין דייכאווסקי, לונדון · ערב ראש השנה תרפ"ב – ירושלים

ברכת השנה לו ולקהילת 'מחזיקי הדת'. הרב קוק ממליץ על הרב אביגדור ריבלין מבויסק, מנכבדי העיר ומופלג בתורה, שבא ללונדון לחפש משרה בקודש או בחול, ומבקש לקרבו.

כרך ד', אגרת אקכד בנו הרצי"ה, משודכתו ומחותניו · (כ"ו) כסלו תרפ"ב

מכתביהם מתאחרים. הם שואלים מתי תיקבע החתונה ומתי יעלו, ומה עליהם לעשות. הרב ריי"ק ווהלגמוט רוצה לנסוע לאנגליה לתעמולה ל'דגל ירושלים', והרב קוק ביקש מהרב פערבער לסדר לו ניירות. מאמריקה הזמינו אותו לנסוע עם הרב חיים עוזר מווילנה, אבל הרב חיים עוזר אינו יכול בחורף, וממילא נדחתה הנסיעה. הרב קוק מזרז את הרצי"ה בענייניו הפרטיים ושואל על לימודיו.

כרך ד', אגרת אקלו קריאה ליושבי הארץ והגולה לעזרת יהודי אוקראינה · ב' סיון תרפ"ב – ירושלים

יהודי אוקראינה, אחרי הפרעות, גוועים ברעב. גם יושבי הארץ, עם כל הדחק, חייבים לעזור 'גם למעלה מכוחותינו', ובגולה 'התעמולה צריכה להתכפל'. הרב קוק מברך את הנשים בירושלים שהרימו נס ההצלה, וקורא לשלוח חבילות מזון – 'הצדקה היותר גדולה'.

כרך ד', אגרת אקפח המלצה ליהודי בריטניה · כ"ז תמוז תרפ"ג – ירושלים

המלצה על הרב אביגדור ריבלין, מנכבדי בויסק, שעסק תמיד בתורה, ויודע לקרב לבבות; כל קהילה או בית כנסת שיעמידוהו בראשם ישבעו נחת.

כרך ד', אגרת אקצח הרב יחזקאל ליפשיץ, רב קאליש · כ"ו כסלו (תרפ"ד)

גם הרב קוק חשב שאי אפשר שהגאונים הזקנים, ר' מאיר שמחה ור' ישראל מאיר, ייסעו נסיעה כבדה לאמריקה, ותמה על העסקנים האמריקאים. היציאה לחוץ לארץ קשה לו, אבל מנהלי המוסדות מפצירים. הגיע מברק שגם הרב מ"מ עפשטיין מסלבודקה והרב א"ד שפירא מקובנה נוסעים. דחייה לקיץ אינה טובה, כי אז הנדיבים מתפזרים.

כרך ד', אגרת ארא הרב יחזקאל ליפשיץ, רב קאליש · ח' טבת תרפ"ד – ירושלים

תודה על ספרו על במדבר. בעניין הנסיעה: דוחקים בו מאוד לבוא לאמריקה כדי להחזיק את 'הוועד הדתי', שעליו נשענים רוב ענייני הדת בארץ, ואי אפשר לדחות אפילו עד סוף החורף.

כרך ד', אגרת ארז הרב חיים עוזר גרודזנסקי · ח' שבט תרפ"ד

קשה לו להחליט על הנסיעה. המצב בארץ נורא, אבל מאמריקה מטילים ספק אם אפשר לתקן. אילו נסעו הגאונים הזקנים והרב חיים עוזר, היה מתוקן; עכשיו השמועה על בואם החלישה את העניין. ויש חשש שבאמריקה ירצו 'קופה אחת' לכל מוסדות הקודש, ויבטלו את השד"רים, ויאמרו שהרב קוק, כבא כוח כללי, יכול לסדר זאת – 'קלקול גדול'.

כרך ד', אגרת ארט הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · ט' שבט תרפ"ד

הנסיעה נדחתה. הבעיה אינה קיבוץ כספים מקרי אלא העמדת תמיכה קבועה ל'וועד הדתי', ויש דעות אם השעה מוכשרת; ויש באמריקה מי שרוצים קופה מיוחדת לארץ, ובואו עלול לחזק אותם. הרב קוק היה שמח לנסוע עמו.

כרך ד', אגרת אריב הרב דב אריה לוינטל, פילדלפיה, ואגודת הרבנים · י"ט שבט תרפ"ד

הרב קוק תמה מה יוכל לעזור יותר מרבני אמריקה, ומדוע לא כתבו לו בעצמם אלא במברקים. השאלות: האם אין דרך להמשיך את התמיכה בלי בואו; האם הדבר יהיה קבוע לשנים; האם לא יערבו את התמיכה עם קרן היסוד; והאם לא ינצלו את בואו לקופה כללית לכל מוסדות הארץ, שהיא 'סכנת הריסה'. הרב קוק מבקש שיתאמצו להמשיך את התמיכה בלי שיצטרך לנסוע.

כרך ד', אגרת אריג הרב אהרן טייטלבוים · י' אדר ראשון תרפ"ד

כיון שהעניין התעכב עד סמוך לפסח, מוטב לנסוע אחרי פסח, ואז אולי ייסעו גם הרב חיים עוזר והרב ליפשיץ.

כרך ד', אגרת ארכב הרב חיים עוזר גרודזנסקי · כ"א אדר ראשון תרפ"ד

ניחומים על פטירת אשתו. הרב קוק נוסע לאמריקה ביום חמישי, ומבקש מכתב לחיזוק העבודה.

כרך ד', אגרת ארכה הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · ראש חודש אדר שני תרפ"ד - טריאסט

הם הגיעו לטריאסט; הרב המקומי ונכבדים קיבלו אותם, ומחר ייסעו לפריז. בכל מקום קיבלו אותם בכבוד, גם 'שאינם בני ברית'. הרב קוק מבקש לשמוע על בריאות אביו, ושאביו יחתום בעצמו. לבנו הרצי"ה: האם נשמרים השיעורים, ושלא יוציא לדפוס דבר שאינו מבואר כל צרכו, בהתייעצות עם הרב חרל"פ; ושיקפידו על אכילה ובריאות. לבנותיו: שיהיו רגועות ויסדרו את הבית.

כרך ד', אגרת ארכז הוריו ובני המשפחה · א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז

הם הגיעו לפריז בבוקר והתקבלו בכבוד. פסח נסע לשרבורג. אולי יתעכבו עד יום רביעי, שבו תצא רכבת מיוחדת לנוסעי המחלקה הראשונה. הרב קוק מבקש מכתבים לניו יורק.

כרך ד', אגרת ארכח הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · י"ב אדר שני תרפ"ד - על האוקיינוס

הם קרובים לניו יורק. הגיעו מברקי ברכה באלחוט. הספינה מהגדולות בעולם, 'כמו עיר גדולה השטה בים', וחדרם הפך למרכז תפילה. ישראל (המלווה) מסור אליו ומשגיח על בריאותו. פסח במחלקה השלישית, ואי אפשר להיפגש עד החוף. הרב קוק שואל על בריאות אביו, על השיעורים, ועל אלטר ועל מכתבים מרוגלי ומאליסבטגרד.

כרך ד', אגרת ארכט בנו הרצי"ה ואשתו · כ"ד אדר שני תרפ"ד - ניו יורק

הרב קוק מוקף טרדות, 'יסורים של כבוד שיש בהם ביטול תורה'. השבוע ישלחו (תמיכה) לחודשיים; עדיין לא הכריע אם לקחת אחוזים מהתקציב למרכז עבור העבר. יש 'התעוררות רוחנית גדולה' בעד ענייניהם האידיאליים, ואינו יודע אם יצא מכך דבר מעשי.

כרך ד', אגרת ארל הוריו ובני המשפחה · כ"ו אדר שני תרפ"ד - ניו יורק

העבודה קשה, אבל בכל אופן כבוד ארץ ישראל, ירושלים ולומדי התורה גדל בזכות בואם לניו יורק. הרב קוק מבקש לשמוע על בריאות אביו. ברכת פסח.

כרך ד', אגרת ארלא בנו הרצי"ה ואשתו · ז' ניסן תרפ"ד - ניו יורק

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי - 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

כרך ד', אגרת ארלג בנו הרצי"ה ואשתו · ערב פסח תרפ"ד

הפעולות למען ה'ריליף' (הסנטרל ריליף) קשות בגלל התחרות עם קרן היסוד, אף שהכבוד גדול. הרב קוק מקווה לתועלת גדולה למצב היהדות באמריקה ולענייני הקודש בארץ. תודה לכל המברכים ליום הולדת הוריו.

כרך ד', אגרת ארלד הוריו ובני המשפחה · ערב פסח תרפ"ד - ניו יורק

קשה לו לכתוב באריכות 'מטרדות הנפשיות של החג הקדוש וקבלתו פה בנכר'. ברכת החג.

כרך ד', אגרת ארלה הוריו ובני המשפחה · כ"ז ניסן תרפ"ד - ניו יורק

הרב קוק כותב בחטף, כי הגברת לוריא שמביאה את המכתב תספר. הרב קוק מקווה לתועלת מ'נדידתי בגולה'.

כרך ד', אגרת ארלז הרב יעקב משה חרל"פ · ה' אייר תרפ"ד - ניו יורק

דבריו הרהיבו את לבו בנדודיו. הרב קוק קיבל מכתב מבנו של הרב חרל"פ, שעדיין לא בא בגלל המרחק.

כרך ד', אגרת ארלח הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · ל"ד לעומר תרפ"ד - ניו יורק

ברכת שבועות. השבוע נסע לקליבלנד. הרב קוק מבקש שאביו ואמו יכתבו בעצמם. אינו יודע עדיין מתי ישוב.

כרך ד', אגרת ארמא בנו הרצי"ה ואשתו · י"ח סיון תרפ"ד - ניו יורק

גיסו של הרצי"ה בא לקליבלנד, ואולי יוכל לעזור לו. אילו יכול היה להתמסר לענייני הארץ בלבד היה יותר פרי. בסעודת כבוד השתתף ראש עיריית ניו יורק, שסירב לשבת בגילוי ראש, ישב בכיפת משי, וביקש לשמור אותה למזכרת - סימן לחשיבות הפוליטית של היהדות באמריקה.

כרך ד', אגרת ארמד יהודי ארצות הברית וקנדה · מנחם אב תרפ"ד (ביידיש)

לרגל שובו לארץ הרב קוק מבקש לתמוך בשלושת המוסדות המאוחדים: תלמוד תורה עץ חיים, ישיבת עץ חיים ובית החולים ביקור חולים, שמצבם קשה. הרב קוק שמח שנוכח שלבם טוב ושצער כל יהודי נוגע להם.

כרך ד', אגרת ארמו בנו הרצי"ה ואשתו · י"ג מנחם אב תרפ"ד

בענייני הכלל פעל גם דרך השגריר הבריטי, שכיבדו. הם יתעכבו עד אמצע אלול בשביל עבודת הריליף לעתיד, וכנראה עד אחרי תשרי. בנו של הרב חרל"פ ביקר אותו; מצבו טוב ומשפיע במקום עבודתו. לכלתו: מדוע הפסיקה לכתוב - 'כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים'. מזל טוב להולדת בן לאחותה.

כרך ד', אגרת ארמז בנו הרצי"ה ואשתו · (אלול תרפ"ד)

הוחלט שיתעכבו עד אחרי החגים. 'וסורו נא מן השיטה של מיעוט אכילה שהיא איננה מעשית וגם לא מוסרית'. ברכת השנה.

כרך ד', אגרת ארמט ברכת השנה ליהודי ארצות הברית וקנדה · י"ג אלול תרפ"ד - ניו יורק

מהשמועות לא יכול היה להעריך את יהדות אמריקה, 'עד אשר באתי ונוכחתי', ומצא 'אור גדול של נשמה יהודית חיה'; הליקויים הם רק מצבים חיצוניים, ואהבת התורה והארץ ותקוות הגאולה חיות. ברכה לשנה של הכרת גדלות האומה ובניין הארץ.

כרך ד', אגרת ארנא יהודי אמריקה (עם רב קובנה ורב סלבודקה) · ט"ו אלול תרפ"ד

הם מחזקים את ה'סנטרל ריליף' לקיום מוסדות התורה בארץ ובגולה, ומבקשים לא לשים לב לכתבי הפלסתר, שהם 'דברי הבל, שקר ותוהו'.

כרך ד', אגרת ארנו רבני ועדות קנדה · ט' מרחשון תרפ"ה – ניו יורק

הרב קוק ממליץ על השד"ר הרב דב בער ברוידא, הנוסע עבור 'מושב זקנים וזקנות המאוחד' בירושלים, ומבקש לתמוך בו.

כרך ד', אגרת ארנז מר יעקב גינצבורג, פילדלפיה · ט' מרחשון תרפ"ה – ניו יורק

ברכה לרב דב אריה הכהן לוינטל לרגל יום הולדתו השישים, ושבח לגאונותו ולמפעליו, גם בארץ. בגלל הנסיעה הקרובה הרב קוק מקצר; הרב לוינטל לקח חלק גדול בעבודת ה'ריליף'.

כרך ד', אגרת ארס אגודת 'צעירי ישראל' בניו יורק, נושאי 'דגל ירושלים' · כ' מרחשון תרפ"ה – על האונייה 'מאוריטניה'

הרב קוק שמח בהם כ'חלוצים הראשונים' שהכירו את החובה לרומם את 'דגל ירושלים' ולנצח על ידו על שכרות התחיה הלאומית'. הרב קוק מחזק את החלטתם לרכוש את המגרש לבניין 'הישיבה המרכזית'. הרב טייטלבוים הוא יושב ראש הוועד בארצות הברית וקנדה.

כרך ד', אגרת ארסא הרב משה יצחק סגל, מנצ'סטר · כ"ז מרחשון תרפ"ה – לונדון

הרב קוק היה שמח לפגוש את ידידיו, אבל קשה לו להתעכב בגולה. בהלכה: על סברת 'יחצי דבר' – אם מועיל כשהעדים יודעים שאחרים ישלימו, היה צריך להועיל גם בחצי עדות, ולכן צריך לומר שזו גזירת הכתוב. ועוד: דבר המשלים עניין שלם נחשב שלם (כמו שיורי טהרה בנטילת ידיים), וכך בעדות על חזקה לדעת הרי"ף.

כרך ד', אגרת ארסד אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה · ד' טבת תרפ"ה

הרב קוק מודיע על שובו, ומבקש לחזק את עבודת הריליף ולשלוח את כספי התמיכה מדי חודש, וכן לפעול לישיבה המרכזית. הם עומדים לגמור את קניית המגרש הגדול על הר גבוה, וגם לבנות אולם לרבנות הראשית.

כרך ד', אגרת ארעב ד"ר אדולפו בן הראש, יושב ראש קהילת ליסבון · י"ט טבת תרפ"ה

שמחה על האנוסים המתעוררים לשוב. ספק אם הריליף באמריקה יוכל לתמוך בסכומים גדולים בבית ספרם, אבל הרב קוק יכתוב להם וישלח את מכתבו.

כרך ד', אגרת ארעג ר' א"ז רבינוביץ · י"ט טבת תרפ"ה – ירושלים

יבקשו ויזה לרב מ"צ קלצקין, אבל שלא יפול למשא על הציבור, כי הממשלה מקפידה, ורבים שהובטחה פרנסתם נזקקו לתמיכת העניים הוותיקים.

כרך ד', אגרת ארעד הרב מ"ח מירוויש, רב קייפטאון · י"ט טבת תרפ"ה

הם יבקשו ויזה לרב א"י גוטין, אבל אין שום מקור לפרנס את הרבנים הבאים, והממשלה מתנה שלא ייפלו למשא על הציבור.

כרך ד', אגרת ארפט הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · כ"ו שבט תרפ"ה

המרכז מתפתח, ונקבצו צעירים מצוינים; נשלחו רשיונות לעוד. הרב א' בורשטיין התקבל, אבל עדיין אינו יכול לצאת מיפו בגלל בריאותו. דיזנגוף יעץ לבנו של הרב להיכנס לעבודה משרדית בלי שכר לחודשים אחדים. עבודת הריליף מעוכבת, ומאז שובו לא הגיע תקציב חודשי אחד. בתוספת: ויזות לתלמידים יעוכבו, כי כבר נכנסו לעול גדול; ולרבנים – רק עם מקור פרנסה.

כרך ד', אגרת ארצא מנהלי הסנטרל ריליף, ניו יורק · כ"ו שבט תרפ"ה

המוסדות והנצרכים במצב מדאיב, והתלונה 'מה הועילו לנו כל הטרחה' מצערת אותו. הרב קוק מבקש לשמור על התקציב החודשי. הרב קוק גם ממליץ על תמיכה בחינוך ילדי האנוסים בליסבון, ועל מוסד תורני עם אומנות של הרב כ"ץ מצ'רנוביץ.

כרך ד', אגרת אשח הרב יעקב שפירא, ראש ישיבת וולוז'ין · כ"ב אדר תרפ"ה

הרב קוק מודה על דבריו, וזוכר שלמד בצל הנצי"ב בוולוז'ין. אם התקציב האמריקני יימשך, ימליץ על הישיבה. אין אפשרות לקבל עוד תלמידים לישיבה המרכזית אלא אם יש להם כלכלה. העברת חלק מהישיבה לארץ, כמו סלבודקה, צריכה להיעשות במתינות, שלא ייראה כתחרות על כסף; ועתידים בתי כנסת ובתי מדרש שבחוץ לארץ להיקבע בארץ ישראל (מגילה כט א).

כרך ד', אגרת אשיב ר' בנימין ליב דייכאווסקי · כ"ד אדר תרפ"ה

אחיו הרב, רב אליסבטגרד, מסכים לבוא ללונדון לקהילת 'מחזיקי הדת' כשיקבל רשיונות וכסף להוצאות.

כרך ד', אגרת אשמב ראשי קהילת סובאלק · מנחם אב תרפ"ה

מאז פטירת הרב משה בצלאל לא סודרה הרבנות. הרב קוק תומך במינוי בנו, הרב צבי אריה ליב, רב זולודק, שגאוני הדור כבר הסכימו עליו, וזה מתאים לדין הירושה במינויי קודש.